

Adam Strzelecki

ROZWÓJ INNOWACYJNOŚCI I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM

Wstęp

Innowacyjność jako czynnik rozwoju lokalnego i regionalnego wymaga instytucjonalnego stymulowania, a nawet kreowania. Jak wynika z polskiej Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki¹ w rozwoju Polski pojawił się szereg poważnych wyzwań. Wyczerpują się możliwości kreowania wzrostu gospodarczego w oparciu o relatywnie (w porównaniu z większością krajów Unii Europejskiej) niskie koszty pracy. Polska wypada niekorzystnie w najnowszym rankingu innowacyjności krajów U. E.² i została zaliczona do tzw. „umiarkowanych innowatorów”, z wartością syntetycznego wskaźnika innowacyjności 0,296 (średnia unijna to 0,539) wyprzedzając tylko 4 kraje Wspólnoty³.

W ramach powoływanych stowarzyszeń, różnego rodzaju instytucji i organizacji, powstają ośrodki i inkubatory, mające za cel rozwój przedsiębiorczości i innowacji. Wspierają je kapitałowo, organizacyjnie, logistycznie i personalnie jednostki samorządu terytorialnego, realizując, jako swoje zdanie, prorozwojową politykę lokalną i regionalną. Wykorzystywane przy tym są szeroko możliwości, jakie dają fundusze z Unii Europejskiej. Ma to bez wątpienia pozytywny wpływ na lokalny rynek pracy, a w jego ramach powstawanie nowych miejsc pracy i ograniczanie sfery bezrobocia. Interesującym więc tematem badawczym jest skala instytucjonalnego zjawiska wspierania rozwoju innowacyjności w województwie kujawsko-pomorskim, zwłaszcza w większych aglomeracjach miejskich. W obliczu konkurencji krajów rozwijających się, szansą uzyskania przewagi konkurencyjnej przez przedsiębiorstwa, tak w województwie kujawsko-pomorskim, jak i całej Polsce, jest większe niż dotychczas oparcie rozwoju o wzrost innowacyjności, która umożliwi optymalne wykorzystanie zasobów wiedzy, pracy, kapitału i surowców. Podobnie jak Polska, również i województwo kujawsko-pomorskie w rankingach innowacyjności wypada niekorzystnie. Z opublikowanego w 2009 r. zestawienia, opartego o wysokość syntetycznego wskaźnika innowacyjności European Region Innovation Scoreboard (RIS), wynika, że region zaliczany jest, podobnie jak i większość województw

¹ Ministerstwo Gospodarki, *Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki* (projekt z dnia 17-05-2012), Warszawa 2012.

² *Innovation Union Scoreboard 2011*, PRO INNO Europe 2012.

³ *Ibidem*.

Polski, do kategorii najmniej innowacyjnych Nieco wyższą ocenę w kraju uzyskało tylko 5 regionów: Mazowsze, Pomorze, Małopolska, Śląsk i Dolny Śląsk⁴.

Celem badawczym był przegląd występujących form innowacyjności i ocena ich znaczenia dla rozwoju gospodarczego. Metodą badawczą była analiza pozyskanego materiału, głównie ze źródeł występujących w Internecie oraz obserwacje własne i podczas prac ze studentami.

Pojęcie innowacji

Innowacje odzwierciedlają poziom innowacyjności gospodarki poprzez swoją liczbę. Każdy kraj rozwinięty stara się podnieść poziom innowacyjności swojej gospodarki, ponieważ ten bezpośrednio wpływa na konkurencyjność całego kraju. Pojęcie innowacji wywodzi się z języka łacińskiego, gdzie *innovare* oznacza „tworzenie czegoś nowego”. Najczęściej w definicji innowacji podkreśla się, iż „innowacja jest to proces polegający na przekształceniu istniejących możliwości w nowe idee i ich praktyczne zastosowanie”. Pojęcie innowacji odnieść można do wprowadzenia nowego produktu na rynek lub do wdrożenia nowej lub znacząco udoskonalonej metody produkcji.

Innowacja produktowa to wprowadzenie wyrobu lub usługi, które są nowe lub znacząco udoskonalone w zakresie swoich cech lub zastosowań (udoskonalenia pod względem specyfikacji technicznych, komponentów i materiałów, wbudowanego oprogramowania, łatwości obsługi lub innych cech funkcjonalnych. Innowacja procesowa to wdrożenie nowej lub znacząco udoskonalonej metody produkcji lub dostawy (udoskonalenie w zakresie technologii, urządzeń oraz/lub oprogramowania). Innowacja marketingowa to wdrożenie nowej metody marketingowej wiążącej się ze znaczącymi zmianami w projekcie/konstrukcji produktu lub w opakowaniu, dystrybucji, promocji lub strategii cenowej. Innowacja organizacyjna to wdrożenie nowej metody organizacyjnej w przyjętych przez firmę zasadach działania, w organizacji miejsca pracy lub w stosunkach z otoczeniem.

W nauce używana jest często definicja, w myśl której innowacja jest procesem polegającym na przekształceniu dotychczasowych możliwości w nowe i zastosowanie nowej wiedzy w procesie produkcji⁵. Proces innowacji wg E. Okoń-Horodyńskiej składa się z następujących części⁶:

- wynalazku, jako nowego rozwiązania technicznego, dotychczas nieopatentowanego,
- innowacji, tj. wprowadzeniu wynalazku do procesu produkcji,
- projektu, wprowadzenia wzoru nowego produktu, jako wyniku innowacji,
- dyfuzja, jako promocji i sprzedaży produktu.

W teorii i literaturze ekonomicznej występuje zarówno definicja podażowa i popytowa działalności innowacyjnej. Definicja podażowa wg J. A. Schumpetera⁷ jako proces innowacyjny traktuje określony ciąg zdarzeń, polegający na:

⁴ Ibidem.

⁵ D. Begg., S. Fisher, R. Dornbush. *Makroekonomia*, PWE, Warszawa 1997, s. 34.

⁶ E. Okoń-Horodyńska, A. Zachorowska-Mazurkiewicz (red.) *Innowacje w rozwoju gospodarki i przedsiębiorstw: siły motoryczne i bariery*, Instytut Wiedzy i Innowacji, Warszawa 2007.

⁷ J. Schumpeter, *Teoria rozwoju gospodarczego*, PWN, Warszawa 1960, s. 104.

- inwencji polegającej na powstaniu pomysłu,
- innowacji będącej ucieleśnieniem pomysłu,
- limitacji lub dyfuzji polegającej na jej upowszechnieniu.

W tym autonomicznym procesie, poza samym wynalazkiem, koniecznym jest udział przedsiębiorcy, który potrafi innowację wykorzystać efektywnie w procesie produkcyjnym, uwzględniając zapotrzebowanie sektora publicznego na innowacyjne rozwiązania.

Od strony popytowej, wg P. Druckera⁸, procesem innowacyjnym jest ciąg zdarzeń, które są podejmowane w procesach rynkowych, gdzie wdrażanie innowacji pozwala przedsiębiorcy na osiągnięcie przewagi konkurencyjnej. Jednak najszerszą definicję innowacyjności można znaleźć w określeniach Josepha Schumpetera⁹, jako:

- wprowadzenie do produkcji nowych wyrobów lub doskonalenie już istniejących,
- udoskonalenie lub wdrożenie nowego procesu produkcji,
- opracowanie nowego sposobu dystrybucji produktów,
- otwarcie nowego rynku,
- zastosowanie nowych materiałów, surowców do produkcji,

Według Ewy Okoń-Horodyńskiej wyróżnić można trzy źródła innowacji, którymi są:

- działalność badawcza (B + R);
- zakup nowej wiedzy w postaci patentów, licencji, usług technicznych itp.,
- nabycie tzw. technologii materialnej, czyli innowacyjnych urządzeń i maszyn o podwyższonych parametrach technicznych.

Innowacje są ciężką, celową, skoncentrowaną pracą wymagającą wiedzy, pilności, wytrwałości, zaangażowania: wymagają od innowatorów wykorzystania swoich najsilniejszych stron i są one skutkiem wywołanym w gospodarce i społeczeństwie, powodują bowiem zmianę zachowań tak przedsiębiorców jak i konsumentów¹⁰. Poprzez ciągle komplikowanie otoczenia, stwarzać mogą możliwości zarówno dla ułatwiania jak i utrudniania w życiu społeczeństwa. W ujęciu innowacji sensu *stricte* pomija się innowacje związane ze zmianami społecznymi i organizacyjnymi, koncentrując się na innowacjach technicznych i technologicznych. Innowacja technologiczna ma miejsce wtedy, gdy nowy lub zmodernizowany wyrób zostaje wprowadzony na rynek albo, gdy nowy lub zmieniony proces zostaje zastosowany w produkcji¹¹.

Innowacje technologiczne powstają w wyniku działalności innowacyjnej obejmującej wiele działań o charakterze badawczym, technicznym, organizacyjnym, finansowym i handlowym. Innowacje zorientowane na proces będą dotyczyły rozwoju nowych metod, instrumentów i podejść jak również poprawy istniejących metod, a innowacje zorientowane na cel skoncentrują się wokół formułowania nowych celów oraz podejść w celu zidentyfikowania nowych i obiecujących kwalifikacji oraz tworzeniu nowych

---

⁸ P.F. Drucker, *Innowacje i przedsiębiorczość. Praktyka i zasady*, PWE, Warszawa 1992, s. 42-45.

⁹ J. Schumpeter, op cit., s. 104.

¹⁰ E. Okoń-Horodyńska, op. ci., s. 2-8.

¹¹ Ibidem.

obszarów zatrudnienia na rynku pracy. Natomiast innowacje zorientowane na kontekst odnoszą się do struktur politycznych i instytucjonalnych. Będą one dotyczyć rozwoju systemu na rynku pracy¹².

Organizacja działalności innowacyjnej w województwie kujawsko pomorskim

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego zarejestrowanych w 2011 r. było 184,4 tys. jednostek gospodarczych¹³, wśród których 94,7% to podmioty zatrudniające do 9 osób, 4,3% - od 10 do 49 osób, a 0,9% - od 50 do 249 osób. 233 podmioty zatrudniające co najmniej 250 pracowników to 0,1% spośród wszystkich zarejestrowanych. Ta struktura zatrudnionych nie odbiegała znacząco od danych dla całego kraju. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2010 r. wyniosła w regionie 899 i była o 125 niższa niż średnio w kraju (1024) (spośród województw sąsiadujących niższy występuje tylko na Warmii i Mazurach).

Województwo kujawsko-pomorskie, osiągając 4,7% udziału w tworzeniu polskiego PKB pod względem społeczno-gospodarczym, zajmuje środkową pozycję w kraju. Odgrywa też znaczącą rolę w gospodarce kraju w zakresie przetwórstwa spożywczego i w przemyśle: chemicznym, elektromaszynowym, drzewnym i papierniczym oraz elektronicznym. W regionie kujawsko-pomorskim zainwestowały już wcześniej takie międzynarodowe koncerny jak: Nestle, Unilever, Lafarge, Lucent Technologies, Bondulle, Azko Nobel, Framondi, Lobbe, Rieber & Son, ThyssenKrupp, British Sugar i Nordzucker¹⁴.

Pod Toruniem, w gminie Łysomice ustanowiony został obszar Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Na tym terenie nazwanym „Parkiem Kryształowym” ulokował swoje inwestycje światowy koncern SHARP, który produkuje nowoczesne moduły ciekłokrystaliczne LCD. Wraz z nim inwestują w tym województwie znane firmy - kooperanci Sharpa m. in. ORION Electric, Sumitomo Chemical, Tenscho Electric Industries, Tokai Pressing i Okaya&CO., Sohbi Kohgei i Hanwa, Kimoto, Nyklogistics, U-Tec. Także PKN Orlen otworzył we Włocławku Wytwórnię Kwasu Tereftalowego (PTA). Instalacja jest częścią kompleksu petrochemicznego, wytwarzającego surowce do tworzyw sztucznych. Kompleks PX/PTA Orlenu, którego częścią jest uruchomiona w czwartek instalacja, jest drugim pod względem wielkości i najnowocześniejszym tego typu obiektem w Europie. Moce produkcyjne instalacji PX wynoszą 400 tys. ton paraksyleny rocznie, a instalacji PTA 600 tys. ton kwasu tereftalowego rocznie, co stanowi około 20% produkcji europejskiej¹⁵.

Przemysłowe i usługowe przedsiębiorstwa kujawsko-pomorskie wydatkowały w 2010 r. około 1,1 mld zł nakładów na działalność innowacyjną, przy czym ponad 95%

¹² Ibidem.

¹³ dane GUS na koniec 2011 r.

¹⁴ www.money.pl/gospodarka/regiony-polski/kujawsko-pomorskie/gospodarki/, [dostęp na: 20 07 2011].

¹⁵ www.deon.pl/wiadomosci/biznes-gospodarka/art,1590,wloclawek-nowy-zaklad-chemiczny-pkn-orlen.html, [dostęp na:20 07 2011].

to poniesione nakłady na przemysł. Na tle wszystkich firm w Polsce, nakłady firm usługowych województwa kujawsko-pomorskiego wypadają niekorzystnie, stanowią bowiem tylko 0,5% tego typu nakładów poniesionych w Polsce ogółem. Znacznie lepiej pod tym względem prezentuje się wskaźnik nakładów poniesionych przez przedsiębiorstwa przemysłowe, który w 2010 r. ukształtował się na poziomie 4,5%. Na tle nakładów całego kraju, relatywnie niskie nakłady inwestycyjne ponoszone są w województwie na działalność badawczo-rozwojową B + R (1,8% tego typu wydatków ponoszonych w Polsce) oraz zakup wiedzy ze źródeł zewnętrznych (1,7%). Nakłady na środki trwałe, w tym w szczególności na maszyny i urządzenia techniczne z importu wynosiły ponad 5% wydatków krajowych.

Tab. 1. Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych i usługowych w województwie kujawsko-pomorskim w 2010 r.

L.p	Rodzaj innowacji	Przemysł	% w	Usługi	% w
		Mln zł *	stosunku do kraju	Mln zł *	stosunku do kraju
1	Badawczo rozwojowa (B + R)	59,3	1,8	1,7	0,1
2	Zewnętrzny zakup wiedzy	15,7	1,7	0,1	0,0
3	Zakup oprogramowania	10,8	2,2	5,1	0,3
4	Nakłady w inwestycjach na środki trwałe	967,3	5,4	43,5	0,7
	W tym:				
	- na obiekty kubaturowe	306,1	5,7	13,1	0,9
	- na maszyny i urządzenia	661,3	5,3	30,3	0,7
5	Szkolenia w związane z wprowadzaniem innowacji produktowych lub procesowych	3,0	2,9	0,4	0,5
6	Nakłady na marketing dotyczący innowacji	4,9	1,1	1,7	0,4
7	Ogółem	1 075,3	4,5	54,4	0,5

Zródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

* Nakłady w regionie jako odsetek nakładów poniesionych w Polsce w danej grupie nakładów inwestycyjnych.

Wśród przedsiębiorstw przemysłowych, o zatrudnieniu przekraczającym 9 osób, działalność innowacyjną prowadziło 18% podmiotów, z czego 13% przedsiębiorstw wdrożyło nowe lub istotnie ulepszone produkty oraz wprowadziło nowe lub istotnie ulepszyło procesy. Widać w tym wyraźny i dodatni związek pomiędzy skłonnością do innowacji, a liczbą pracowników zatrudnionych w przedsiębiorstwie. W największych przedsiębiorstwach, o zatrudnieniu przekraczającym 249 osób działalność innowacyjna prowadzona jest w 65% przypadków. Jest to o 5 punktów procentowych więcej aniżeli średnio w Polsce.

Wśród przedsiębiorstw deklarujących wprowadzanie innowacji, najczęściej wdrażane były innowacje produktowe (35%). Znacznie rzadziej wdrażano innowacje procesowe, bo w 26%, marketingowe - 23% i organizacyjne - 21%¹⁶. Spośród 32% przedsiębiorstw innowacyjnych współpracujących z jednostkami B + R były najczęściej publiczne szkoły wyższe – 13% i niepubliczne - 5% oraz przemysłowe instytuty badawcze i jednostki badawczo-rozwojowe, stanowiące 5%. Tylko 3% przedsiębiorstw nawiązało współpracę z centrami doskonałości, fundacjami naukowymi, regionalnymi centrami innowacji, parkami technologicznymi i agencjami rozwoju regionalnego.

Przedsiębiorstwa kujawsko-pomorskie uzyskują w ostatnich kilku coraz wyższą część przychodów ze sprzedaży wyrobów nowych i istotnie ulepszonych, a to dzięki bardzo dobrym wynikom przedsiębiorstw największych. Znacznie gorzej wypadają pod tym względem firmy mniejsze.

Tab. 2. Udział produkcji sprzedanej wyrobów nowych lub istotnie ulepszonych w przedsiębiorstwach przemysłowych w wartości sprzedaży wyrobów ogółem (dane w %).

L. p.	Przedsiębiorstwa wg wielkości zatrudnienia	Obszar	2005	2006	2007	2008	2010
	10 – 49	Polska	b. d.	4,71	b. d.	4,43	2,79
		Kuj-P.	b. d.	1,47	b. d.	6,27	1,20
	50 – 249	Polska	11,29	10,60	9,37	9,37	8,71
		Kuj-P.	7,03	6,49	5,87	9,76	5,09
	250 i więcej	Polska	25,31	20,54	16,43	17,85	17,25
		Kuj-P.	7,36	8,70	7,01	20,45	23,91
	Ogółem	Polska	22,08	17,00	14,72	14,71	13,91
		Kuj-P.	7,24	7,37	6,59	15,24	15,93

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Kujawsko-pomorskie przedsiębiorstwa przemysłowe, które zatrudniały powyżej 9 osób, ze sprzedaży produktów innowacyjnych, uzyskały 15% przychodów netto ze sprzedaży ogółem, a więc 3% więcej niż średnio przedsiębiorstwa w kraju. Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych na eksport w przychodach netto ze sprzedaży ogółem wyniósł w województwie 10%, a więc dwukrotnie więcej średnio w przedsiębiorstwach w Polsce, a województwo kujawsko-pomorskie osiągnęło pod tym względem najlepszy wskaźnik wśród regionów. W tym jednak przypadku ten doskonały

¹⁶ Raport z badania „Analiza powiązań współpracy pomiędzy przedsiębiorcami, jednostkami B+R i instytucjami otoczenia biznesu”, zrealizowanego w 2009 r. na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego przez zespół pracowników Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy.

wynik osiągnęły przedsiębiorstwa, które zatrudniały powyżej 249 osób (wskaźnik ten wyniósł 17%, czyli 264% wskaźnika przedsiębiorstw w kraju). Znacznie gorzej wyglądało to wśród przedsiębiorstw usługowych, bowiem tylko 9% z nich wprowadziło w 2010 r. innowacje i był to wskaźnik o ok. 3 % . niższy od wskaźnika w Polsce. Nowe lub istotnie ulepszone produkty wprowadzone zostały przez 6% przedsiębiorstw, zaś modernizacja procesów objęła 7%.

Wysokość nakładów o charakterze naukowym w 2010 r. na badania i rozwój w województwie wyniosła 204 mln zł i była jedną z najniższych w kraju, stanowiąc mniej niż w okresie 1999-2006.

Tab. 3. Udział nakładów na badania i rozwój w województwie kujawsko-pomorskim w nakładach na B+R poniesionych w Polsce

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010
%	2,1	3,0	1,6	1,7	3,8	2,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W nakładach ogółem w województwie w 2010 r. (2% tych wydatków w kraju), nakłady na poszczególnych ich rodzaje wyniosły, na: nauki przyrodnicze – 2,0%, nauki inżynierskie i techniczne – 1,6%, nauki medyczne i nauki o zdrowiu – 0,7%, nauki rolnicze – 0%, nauki społeczne – 4,6% i nauki humanistyczne – 0%. Tak niskie nakłady na badania i rozwój wpłynęły niekorzystnie na innowacyjny rozwój gospodarki w regionie kujawsko-pomorskim.

Nakłady na badania i rozwój poniesione w kwocie 42 mln zł w 2010 w sektorze przedsiębiorstw były około pięciokrotnie niższe aniżeli nakłady ogółem w jednostkach B+R. Strukturę branżową tych wydatków przedstawia tabela 4:

Tab. 4. Nakłady w sektorze przedsiębiorstw na działalność B+R w województwie kujawsko-pomorskim wg kierunków działalności (PKD 2007) w 2010 r.

L .p.	Rodzaj PKD	Nakłady w mln zł	Procent wydatków do ogółem w Polsce
1	Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	6,4	6,8%
2	Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	3,0	5,3%
3	Uprawy rolne, chów i hodowla zwierząt, łowiectwo, włączając działalność usługową	0,7	2,5%
4	Produkcja urządzeń elektrycznych	4,5	2,4%
5	Produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych	4,8	2,1%
6	Produkcja pozostałych wyrobów	0,9	1,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wśród branż gospodarki zwracają uwagę wysokie nakłady na B + R. w branży chemicznej oraz w produkcji metalowych wyrobów gotowych, a przedsiębiorstwa w tych

branżach w regionie należą do najbardziej nowoczesnych i dynamicznych w województwie kujawsko-pomorskim. Nakłady na badania i rozwój w przeliczeniu na 1 mieszkańca regionu w 2010 r. wyniosły 99 zł na osobę zatrudnioną w dziale B+R i należały do najniższych w kraju. Z niskimi nakładami na badania i rozwój wiąże się niewielka ilość zgłoszeń patentowych, z których w 2010 r. odnotowano 124, co stanowiło 3,9% ogólnej liczby zgłoszeń w Polsce. Liczba patentów w regionie wyniosła 35, stanowiąc tylko 2,5% ilości patentów w kraju.

O wiele lepiej wypadł region jeśli chodzi o ilość zgłoszeń wniosków o rejestrację wzorów użytkowych, których było w 2010 r. 45, co stanowiło – 5,1% ogólnej liczby w Polsce. W zakresie udzielenia praw ochronnych wzorów użytkowych, wystąpiło 29 takich przypadków, co stanowiło 6% ich liczby w Polsce. Odnotowywany jest na przestrzeni ostatnich lat w województwie wzrost ilości przedsiębiorstw w których wystąpiła działalność B+R (w r. 2010 r. były 64 takie przypadki).

W latach 2005-2011 w województwie wzrosła liczba przedsiębiorstw, w których wystąpiła działalność B+R. Dane liczbowe w tym zakresie przedstawia tabela 5.

Tab. 5. Jednostki z działalnością badawczo-rozwojową

L. p.	Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1	Liczba przedsiębiorstw	31	31	36	35	43	64
2	Udział w % w Polsce	4,4%	4,6%	4,8%	4,7%	5,1%	5,2%
3	Ogółem	37	38	43	43	54	76
4	Udział w % w Polsce	3,4%	3,5%	3,8%	3,7%	4,2%	4,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Na terenie województwa, poza przedsiębiorstwami, działalność B+R prowadzi również 12 innych jednostek, przede wszystkim szkół i jednostek naukowych finansowanych w większości ze środków budżetowych.

Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości

W województwie kujawsko-pomorskim działa mniej ośrodków innowacji i przedsiębiorczości niż w większości regionów w Polsce¹⁷, jednakże ofertę tych instytucji można uznać za bogatą i różnorodną. Największą jednostką badawczo-rozwojową w województwie jest Instytut Inżynierii Materiałów Polimerowych i Barwników z siedzibą w Toruniu, z Oddziałem Przetwórstwa Tworzyw Polimerowych i oddziałami zamiejscowymi: Farb i Tworzyw w Gliwicach, oddziale Elastomerów i Technologii Gumy w Piastowie, oddziale Barwników i Produktów Organicznych w Zgierzu. Innymi ważniejszymi dla rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności jednostkami badawczymi, rozwojowymi i naukowym w regionie są:

¹⁷ K. Matusiak (red.) *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce*. Raport 2010. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości 2010.

- Przemysłowy Instytut Automatyki i Pomiarów w Warszawie, Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Urządzeń Sterowania Napędów w Toruniu,
- Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin - Państwowy Instytut Badawczy w Błoniu, Oddział w Bydgoszczy,
- Instytut Technologiczno-Przyrodniczy w Falentach, Kujawsko-Pomorski Ośrodek Badawczy w Bydgoszczy.

Wśród najważniejszych jednostek otoczenia biznesu (IOB) w regionie, występują:

- parki przemysłowe i technologiczne: Bydgoski Park Przemysłowy, Toruński Park Technologiczny, Grudziądzki Park Przemysłowy, Vistula Park Świecie, Vistula Park II, Park Przemysłowy w Solcu Kujawskim,
- uczelnie wyższe: Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy,
- inne ośrodki: Centrum Transferu Technologii w Toruniu, Jednostki Naczelnej Organizacji Technicznej w Bydgoszczy, Toruniu, Inowrocławiu, Grudziądzu, Włocławku), Regionalne Centrum Innowacyjności przy Uniwersytecie Technologiczno-Przyrodniczym w Bydgoszczy, Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna (podstrefy w Barcinie, Bydgoszczy, Grudziądzu, Kowalewie Pomorskim, Łysomicach, Rypinie, Świeciu, Toruniu). inkubatory przedsiębiorczości (w Bydgoszczy, Solcu Kujawskim, Świeciu, Toruniu i Włocławku), Toruńska Agencja Rozwoju Regionalnego, i Bydgoski Klaster Przemysłowy (branże: chemiczna, narzędziowa, przetwórstwo tworzyw polimerowych).

Poniżej charakterystyka ważniejszych ośrodków innowacyjności:

Bydgoski Park Przemysłowo-Technologiczny

Bydgoski Park Przemysłowo-Technologiczny to jeden z największych parków przemysłowo-technologicznych. W dniu 21 grudnia 2004 r., podmiotem zarządzającym Parkiem obejmującym około 280 ha terenów poprzemysłowych, powołano Bydgoski Park Przemysłowy Spółka z o.o. z siedzibą w Bydgoszczy. Udziałowcami spółki są¹⁸: Miasto Bydgoszcz, Zakłady Chemiczne ZACHEM S.A., Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy, Zachem UCR Sp. z o.o., MD-Projekt Sp. z o.o., Regula Sp. z o.o., Metalko Sp. z o.o., Corimp Sp. z o.o.

Park przemysłowy zlokalizowany jest w centralnej Polsce i obejmuje tereny inwestycyjne o powierzchni 280 hektarów, które zostały dogodnie skomunikowane i objęte w całości Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego i Strefą Przemysłową.

Głównym celem Bydgoskiego Parku Przemysłowo-Technologicznego jest pobudzanie lokalnej przedsiębiorczości, pozyskanie inwestorów zewnętrznych i tworzenie nowych miejsc pracy. Park współpracuje z firmami konsultingowymi oraz uczelniami wyższymi, w szczególności z Uniwersytetem Technologiczno-Przyrodniczym w Byd-

---

¹⁸ www.bppt.pl/. [dostęp na: 06.01.2014]

goszczy w zakresie rozwoju nowych technologii o wysokim potencjale innowacyjności. Na terenie BPPT (Specjalnej Strefy Ekonomicznej) obowiązują ulgi podatkowe z tytułu określonych w zezwoleniu wydatków inwestycyjnych lub określonego poziomu zatrudnienia. W 2010 r. na terenie Parku funkcjonowało ponad 40 podmiotów gospodarczych łącznie zatrudniających około 500 osób.

Toruński Inkubator Technologiczny i Centrum Nowoczesności

Toruński Inkubator Technologiczny jest realizowany jako projekt, który znajduje się na Indykatorywnym Wykazie Projektów Kluczowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013. Oferta Inkubatora będzie miała na celu wspólną promocję firm działających na tym terenie i skierowana będzie do przedsiębiorców działających na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, szkół wyższych, jednostek naukowych, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów wspierających rozwój innowacyjny regionu. Podstawowym zadaniem inkubatora jest asysta w tworzeniu oraz pomoc w pierwszym okresie działania małej firmy z branży ICT.

Włocławski Inkubator Innowacji i Przedsiębiorczości

Misją Włocławskiego Inkubatora Innowacji i Przedsiębiorczości było stworzenie sprzyjających warunków do powstania i rozwoju przedsiębiorstw o innowacyjnym charakterze działalności. Założono, że w Inkubatorze młodzi przedsiębiorcy będą mogli liczyć na wsparcie infrastrukturalne, marketingowe, doradcze, szkoleniowe oraz będą mogli uzyskać pomoc w nawiązywaniu kontaktów gospodarczych w pierwszym, najtrudniejszym okresie istnienia. Instytucja Inkubatora powinna zagwarantować także szereg darmowych usług prawnych dla przedsiębiorców. Według projektu, największe szanse na zdobycie miejsca inkubatorze otrzymały firmy, które dopiero rozpoczęły swoją działalność w branżach produkcyjnych lub usługowych oraz wdrażają innowacje. Największą zachętą dla przedsiębiorców będą czynsze, a mianowicie, w pierwszym roku młody przedsiębiorca zapłaci jedynie część jego wartości, a kolejne lata mają być dla niego także bardzo korzystne.

Problemem, który okazał się ważnym, po dwóch latach funkcjonowania włocławskiego Inkubatora, jest niepełne wykorzystanie jego możliwości¹⁹ (70% na dzień 30 09 2012 r.), co przy dużym bezrobociu we Włocławku i okolicach, stawia na pierwszym miejscu pytanie, czy dostępność czynnika innowacyjności nie stanowi bariery dla rozwoju przedsiębiorczości. Wydaje się, że pod koniec drugiego roku funkcjonowania inkubatora powinna być tam kolejka firm, które chciałyby i mogły skorzystać z ułatwień w rozpoczęciu lub kontynuowaniu działalności innowacyjnej.

¹⁹ A. Strzelecki, *Włocławski Inkubator Innowacji i Przedsiębiorczości, jako czynnik rozwoju ośrodka subregionalnego* Zeszyt naukowy nr 2, Studia z zakresu prawa administracji i zarządzania UKW w Bydgoszczy, Instytut Prawa, Administracji i Zarządzania, Bydgoszcz 2012, s. 207.

Inkubator Przedsiębiorczości w Grudziądzu

Projekt pn. „Inkubator Przedsiębiorczości w Grudziądzu stał się szansą na rozwój mikro i małych przedsiębiorstw”. Inkubator ma stanowić wsparcie dla rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności zorientowane w dużej mierze na sektor małych i średnich przedsiębiorstw. Istotą projektu jest pobudzanie rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw poprzez udostępnianie infrastruktury wraz z pakietem specjalistycznych usług doradczych dla firm rozpoczynających działalność, udostępnianie powierzchni biurowo-usługowych oraz produkcyjnych dla przedsiębiorstw w fazie rozwoju.

Inwestycja o łącznej wartości 3.790.975,62 zł uzyskała dofinansowanie ze środków unijnych w wysokości 1.491.797,00 zł. Objęła zaprojektowanie przebudowy i uzyskanie wymaganych uzgodnień i pozwoleń, wykonanie robót budowlanych, nowych przyłączy instalacyjnych, w tym wodno-kanalizacyjnych, centralnego ogrzewania oraz elektrycznych, a także zagospodarowanie terenu w zakresie dróg, parkingów, chodników, terenów zieleni i małej architektury. Realizacja projektu powinna zakończyć się do końca 2012.

Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości w Inowrocławiu

W dniu 7 grudnia 2006 r. rozpoczął swoją działalność w Inowrocławiu Punkt Informacyjny (PI AIP) Akademickiego Inkubatora Przedsiębiorczości w Bydgoszczy, który funkcjonuje przy Wyższej Szkole Gospodarki od 21 kwietnia 2005 r. Celem PI AIP była przede wszystkim pomoc w realizacji przedsiębiorczych marzeń i w prowadzeniu własnej firmy, poprzez wspieranie i udzielanie wszelkiej pomocy związanej z prowadzeniem działalności gospodarczej²⁰. Obserwując duże zainteresowanie studentów oraz lokalnej społeczności władze uczelni podjęły decyzję o utworzeniu samodzielnego Akademickiego Inkubatora Przedsiębiorczości przy Wydziale Zarządzania WSG w Inowrocławiu, który został oficjalnie powołany jako jednostka ogólnouczelniana²¹.

Inkubator Przedsiębiorczości http://rcp.miasto.biz/_portal/1160569321452ce1e9f15f6/Kontakt.html w **Solcu Kujawskim**

Regionalne Centrum Przedsiębiorczości Sp. z o.o. w budynku o ładnej bryle geometrycznej o wymiarach 7300 cm x 7300 cm, łącznej powierzchni użytkowej 5000 m² powołało Inkubator Przedsiębiorczości, jako miejsce rozwoju i nabierania doświadczenia firm do samodzielnego funkcjonowania na rynku. Zajmuje on 4.200 m² powierzchni produkcyjnej, 800 m² powierzchni usługowo-biurowej z salą konferencyjną o powierzchni 150 m². W Inkubatorze do wynajęcia jest: 26 pomieszczeń produkcyjnych 22 pomieszczeń biurowych i 9 pomieszczeń magazynowych²². Aktualnie działają w nim 22 firmy i wszystkie pomieszczenia są wynajęte.

²⁰ www.inowroclaw.pl/strona-421-Wazne_urzedy_i_instytucje+Akademiicki_Inkubator_Przedsiębiorczosci_w_Inowroclawiu.html, [dostęp na: 30 09 2012].

²¹ Zarządzenie Kanclerza WSG w Bydgoszczy nr 3/2008/2009 z dnia 12 listopada 2008 r. z Regulaminem funkcjonowania AIP., jako Załącznikiem do zarządzenia.

²² www.rcp.soleckujawski.pl/_portal/1160745969452f93f1c3e54/, [dostęp na: 03 10 2012].

Fundacja Akademickich Inkubatorów Przedsiębiorczości w Bydgoszczy

Od sierpnia bieżącego roku wszystkie firmy działające w ramach Akademickich Inkubatorów Przedsiębiorczości w Bydgoszczy tworzą jedną społeczność, która jest obsługiwana przez jedną kadrę²³. Dla osób prowadzących swój biznes w ramach AIP oznacza to przede wszystkim większe możliwości. Do ich dyspozycji są bowiem Start Up House'y, czyli przestrzeń coworkingowa i salki konferencyjne działające przy największych uczelniach w Bydgoszczy: Collegium Medicum, Uniwersytecie Technologiczno-Przyrodniczym, Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego oraz Wyższej Szkole Gospodarki. Aktualnie w AIP Bydgoszcz działa 80 firm, z tym, że liczba ta jednak jest o tyle płynna, że kilka firm znajduje się „na wyjściu”, usamodzielniają się, dopływają również nowe. Miesięcznie wpływa ponad 20 zgłoszeń od osób zainteresowanych założeniem firmy.

Podsumowanie

Wdrażanie innowacyjnych produktów i usług oraz procesów w województwie kujawsko-pomorskim jest jak widać wyraźnie zarysowanym trendem w rozwoju gospodarczym, naukowym i społecznym, co dobrze rokuje na przyszłość. Prym wiodą w tym zakresie duże aglomeracje miejskie, skupiające przemysł i będące centrami działalności handlowej i usługowej. Gospodarka polska, w tym i województwa kujawsko-pomorskiego ma jednak niewielką dynamikę we wdrażaniu innowacji i chociaż województwo jest relatywnie nieco lepsze od średnich osiągnięć w kraju to nie powinno to zadawać, zwłaszcza, jeżeli weźmie się pod uwagę, że tylko Bydgoszcz i Włocławek zakończyły realizację nowoczesnych ośrodków innowacyjności, a w tak dużych miastach jak Grudziądz, Toruń, Inowrocław jest to jeszcze w trakcie rozwoju.

Skuteczność podjętych działań przez lokalne władze samorządowe, które w swoim zamyśle miały nie tylko spowodować wzrost innowacyjności, lecz również pobudzić przedsiębiorczość w małym biznesie i ograniczyć skalę bezrobocia nie zawsze idzie w parze z wielkością wydanych środków na strefy rozwoju i inkubatory przedsiębiorczości. Możliwości (moce) powstałych inkubatorów przedsiębiorczości nie są jednak duże i w swoim zamyśle twórców powinny być zaczynem dla osób zaczynających biznes i potrzebujących wsparcia na początku rozwijania działalności gospodarczej, opartej jednak na podejmowaniu działań innowacyjnych. Powstają jednak wątpliwości, czy potencjalni przedsiębiorcy rozumieją na czym polega innowacyjność, bojąc się zaryzykować rozpoczęcia działalności gospodarczej na własny rachunek.

Wydaje się, że drobni i średni przedsiębiorcy niezależnie od możliwości wsparcia (opieki) technicznego, technologicznego i logistycznego oraz prawnego, które to można znaleźć w strefach rozwoju gospodarczego i inkubatorach przedsiębiorczości powinni być wspierani systemowo przez państwo, w postaci preferencyjnego systemu podatkowego (np. kilkuletnich wakacji podatkowych), i lepszych niż dotychczas możliwości wsparcia kredytowo-pożyczkowego przez system bankowy z dofinansowaniem przez państwo.

²³ www.mmbydgoszcz.pl/423624/2012/8/30/fuzja-bydgoskich-akademickich-inkubatorow-przedsiębiorczosci?category=news, [dostęp na: 30 09 2012].

O ile w zakresie wsparcia finansowego następuje pewien postęp w postaci powstający w lokalnych jednostkach samorządu terytorialnego różnego rodzaju funduszach poręczeniowych i kredytowych, to w zakresie interwencyjnej funkcji systemu podatkowego w Polsce występuje duży niedosyt w konstrukcji przede wszystkim w podatku dochodowego od osób fizycznych (chodzi o ulgi podatkowe) i w podatku dochodowych od osób prawnych. Tak np. likwidacja małej ulgi mieszkaniowej w podatku dochodowym od osób fizycznych, przyczyniła się do rozszerzenia się szarej strefy w działalności mikro podmiotów gospodarczych. Tak więc rozwój przedsiębiorczości, opartej o innowacje zależy również w dużej mierze od polityki finansowej państwa, która to powinna być podstawą dla dalszego jej rozwijania przez lokalny samorząd terytorialny.

Streszczenie

Innowacyjność jest ważnym czynnikiem rozwoju gospodarczego w Unii Europejskiej. Każdy kraj rozwinięty stara się podnieść poziom innowacyjności swojej gospodarki, zwiększając jej konkurencyjność. Polska w rankingu innowacyjności wypada niekorzystnie wśród krajów Unii Europejskiej. Województwo kujawsko-pomorskie w rankingach innowacyjności wypada również niekorzystnie. Wśród ogółu firm przemysłowych w województwie kujawsko-pomorskim, o zatrudnieniu przekraczającym 9 osób, działalność innowacyjną prowadzi 18% podmiotów. Tylko 13% firm wprowadzało nowe lub istotnie ulepszone produkty oraz nowe lub istotnie ulepszone procesy. W największych firmach, o zatrudnieniu przekraczającym 250 osób działalność innowacyjna prowadzona jest w 65% przypadków. W ostatnich kilku latach największe kujawsko-pomorskie firmy uzyskują coraz wyższą część przychodów ze sprzedaży wyrobów nowych i istotnie ulepszonych. Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego działa mniej ośrodków innowacji i przedsiębiorczości niż w większości regionów w Polsce

Słowa kluczowe: innowacyjność, innowacje produktowe i procesowe, parki przemysłowe, parki technologiczne, inkubatory przedsiębiorczości.

The development of innovation and entrepreneurship in the voivodeship of Kuyavia and Pomerania

Summary

Innovation is an important factor in economic development in the European Union. Each developed country tries to raise the level of innovation in their economies by increasing its competitiveness. Poland does not take the highest place among the EU countries in the ranking of innovation as well as Kujawsko-Pomorskie province among other provinces. Among all industrial companies in Kujawsko-Pomorskie province with employment level above 9 persons, innovation leads 18% of the entities. Only 13% of companies have introduced new or significantly improved products and new or significantly improved processes. In the largest companies, with the employment level above 250 people, innovative activity is carried out in 65% of cases. In the last few years, the biggest companies in Kujawsko-pomorskie province are gaining increasingly higher share of revenue from the sale of new and significantly improved products. In Kujawsko-Pomorskie province there are fewer centers of innovation and entrepreneurship than in most regions of Poland.

Key words: Innovation, product and process innovation, industrial parks, technology parks, business incubators